

HENRI HALILA

ESTEELLISYYS MODERNISSA ASIANAJOTOIMINNASSA

Yliopistollinen väitöskirja, joka Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan suostumuksella esitetään julkisesti tarkastettavaksi Porthanian salissa PIII perjantaina 27. helmikuuta 2026 kello 13.

With an English Abstract

Copyright © 2026 Alma Media Finland Oy ja Henri Halila

Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

Kansi: Aste Helsinki Oy, Timo Martikainen

Taitto: Aste Helsinki Oy

ISBN 978-952-14-5494-3

ISBN 978-952-14-5495-0 (verkkokirja)

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2026

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almainsights.fi

Esipuhe

Mikäli väitöskirjaprosessia pitäisi kuvata aiheeseen vihkiytymättömälle, olisi rakennusprojektin läpivieminen monella tavalla luonteva vertauskohde. Sekä väitöskirjassa että rakentamisessa on huolehdittava lupa-asioista, etukäteissuunnittelusta ja laadun valvonnasta; itse työ koostuu useista yksittäisistä vaiheista ja edellyttää jatkuvaa projektinhallintaa. Kummankin hankkeen aikana ilmaantuu yleensä ennakoimattomia haasteita, ja lopullisen työsuorituksen onnistumisesta väitellään.

Kuten vaikkapa uuden arkkitehtuuri- ja designmuseon, myös väitöskirjan keskeisiä arviointikriteerejä ovat innovatiivisuus ja uutuusarvo. Se, että olen voinut muutaman viime vuoden aikana samastua rakentajaan, ei ole tehnyt prosessista ainoastaan pragmaattista, päinvastoin. Tutkimukseni aiheenvalinnan vuoksi luovan työn osuus on ollut kohdallani suhteellisen korostunut.

Tieni väitöskirjatutkijaksi käynnistyi vuoden 2020 asianajajaoikeuden graduprojektissa, jonka järjesti silloinen Helsingin yliopiston työelämäprofessori, asianajaja Tuomas Lehtinen. Valitsemani graduaihe asianajajan esteellisyydestä muodostui nopeasti mielekkääksi tutkimuskohteeksi, ja aloitinkin samaa aihetta koskevan väitöskirjan valmistelun melko pian gradun hyväksymisen jälkeen. Haluan kiittää Tuomasta kannustamisesta jatko-opintoihin sekä toimimisesta myöhemmässä vaiheessa väitöskirjani ohjaajana.

Kahta muuta ohjaajaani, apulaisprofessori Heikki Marjosolaa ja dosentti Mika Hemmoa kiitän tutkimusta edistäneistä kommentteista ja rohkaisevista keskusteluista. Lämmin kiitos Heikille myös siitä, että hän toimi väitöskirjaprojektini vastuuhenkilönä – tehtävä, johon hän onnekseni suostui, vaikka prosessi oli siinä vaiheessa jo käynnissä.

Väitöskirjani esitarkastajia, professori Kari Hoppua, professori Tuomas Huplia ja yliopistonlehtori Toni Malmista kiitän tutkimuksen viimeistelyn kannalta arvokkaista huomioista. Toni Malminen on lisäksi ystävällisesti lupautunut vastaväittäjäksi, mistä esitän kiitoksen.

Oikeustieteen alalla väitöskirjan kirjoittaminen on varsin itsenäinen ja usein yksinäinenkin projekti. Väitöskirjassa esitetyt ajatukset eivät kuitenkaan synny tyhjiössä vaan kanssatutkijoiden ja ympärillä olevien ihmisten inspiroimana ja avustamana. Koen olleeni etuoikeutetussa asemassa siinä, miten moni tutkimukseni aihepiiriä tunteva yliopiston ulkopuolinen asiantuntija on tukenut väitöskirjahankettani.

Minulla on ollut kunnia saada asiantuntevaa palautetta ja mahdollisuus keskustella tutkimuksestani suuresti arvostamieni henkilöiden kanssa. Lausun tältä osin kiitoksen presidentti (emeritus) Timo Eskolle, dosentti Pekka Timoselle, oikeusneuvos Mika Ilveskerolle, asianajaja Petri Taivalkoskelle sekä dosentti Sakari Wuolijoelle. Ikimuis-toisesta syksyn 2024 kestäneestä tutkijavaihdosta Kööpenhaminan yliopistossa sekä tutkimuksen kannalta hyödyllisistä keskusteluista kiitän professori Mads Bryde Andersenä. Asianajajaoikeudellista ymmärrystäni olennaisesti lisänneestä työskentelystä Suomen Asianajajien yhteydessä toimivassa valvontayksikössä kiitän sen aikaisia kollegoitani sekä pääsihteeri Niko Jakobssonä.

Väitöskirjatyötä edistäneestä taloudellisesta tuesta kiitän Suomalaisesta Lakimiesyhdistystä, Suomen Kulttuurirahastoa, Suomen Asianajajaliiton Säätiötä sekä Olga ja Kaarle Oskari Laitisen säätiötä. Kirjan kustannettavaksi ottaneelta Alma Insightsilta kiitokseni osoitan Arja Lappeteläiselle ja Heidi Antinkarille. Arja on lisäksi tehnyt kustannustoimittajana hienoa työtä kirjan saattamisessa lopulliseen, viimeisteltyyn muotoonsa.

Aika väitöskirjatutkijana ei olisi ollut läheskään yhtä antoisaa ilman Porthanian neljännen kerroksen tutkijayhteisöä. Etenkin kahvihuoneen keskustelut muodostuivat merkitykselliseksi osaksi tutkijan arkeani. Erityisesti haluan kiittää professori (emeritus) Jukka Kekkosta kannustuksesta ja lukuisista mieleen painuneista hetkistä kuluneina vuosina.

Suurin kiitos väitöskirjani valmistumisesta kuuluu vanhemmilleni, professori (emerita) Leena Halilalle sekä professori (emeritus) Heikki Halilalle. Heidän tukensa prosessin eri vaiheissa on ollut korvaamaton, ja heitä parempia akateemisia esikuvia en olisi voinut mitenkään toivoa. Vaikka tieni väitöskirjatutkijaksi ja siinä roolissa kulkemani matka tapahtuivat omia reittejäni pitkin, on lapsuudenkodin akateemisesti virittyneellä kulttuurilla ollut varmasti siinä osansa.

Helsingissä uudenvuodenaattona 2025

Henri Halila

Sisällys

ESIPUHE	V
LYHENTEET	XVII
I JOHDANTO	
1 MODERNI ASIANAJOTOIMINTA TUTKIMUSKOHTEENA	3
1.1 Tutkimusaiheen taustasta	3
1.2 Esteellisyyksien luonne modernissa asianajotoiminnassa	4
1.3 Ylikansallisen kehityksen vaikutus tutkimustehtävän suorittamiseen	10
2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA RAJAUKSET	16
3 TUTKIMUKSEN RAKENNE	22
4 TUTKIMUS ASIANAJAOIKEUDEN KENTÄSSÄ	24
5 TUTKIMUKSEN TOUREETTINEN VIITEKEHYS	37
5.1 Metodit	37
5.2 Aineisto	41

II ASIANAJAJAN ESTEELLISYSSÄÄNTELYN OMINAISPIIRTEET

1	ASIANAJAJAN ESTEELLISYYDEN SÄÄNTELY VOIMASSA OLEVAN OIKEUDEN MUKAAN	47
1.1	Esteellisyssäätelyn historiallista taustaa	47
1.2	Itsesääntelyperusteinen esteellisyssäätely	50
1.2.1	Yhteissäätely autonomisen asianajajaoikeuden alueella.....	50
1.2.2	Esteellisyismääräysten sitovuus	53
1.2.3	Esteellisyismääräykset hyvää asianajaja- tapaa koskevissa ohjeissa	61
1.3	Esteellisyys EU-oikeuden tasolla	66
2	COMMON LAW -OIKEUDEN MERKITYS ASIANAJAJA- OIKEUDESSA	80
2.1	Common law'n ja mannermaisen oikeuden asianajajan esteellisyssäätelyn eroista.....	80
2.2	Common law -oikeuden hyödynnettävyys asianajajaoikeudellisessa tutkimuksessa	84
3	ASIANAJAJAN ESTEELLISYYDEN ERITYISPIIRTEET	91
3.1	Tuomarin esteellisyys objektiivisuusedellytys	91
3.2	Asianajajan esteellisyys määräksenvaraisissa tehtävissä	93
3.3	Esteellisyssäätelyn soveltaminen välimiehenä toimivaan asianajajaan	94
3.4	Erilaisten esteettömyysvaatimusten vertailua objektiivisuusedellytyksen kannalta	98
4	ASIANAJAJAN ESTEELLISYSSÄÄNTELYN SOVELTAMINEN JA TULKINTAKÄYTÄNNÖN MUODOSTUMINEN	105
4.1	Tulkintakäytännön muodostumisen lähtökohdat.....	105

4.2	Asianajajayhteisön valvontalautakunnan rooli hyvän asianajajataivan sisällön muodostumisessa	107
4.2.1	Valvontalautakunnan toiminnasta	107
4.2.2	Valvonnan tosiasiallinen toteutuminen	110
4.2.3	Kuka voi tehdä esteellisyyskantelun?	114
4.3	Esteellisyysratkaisuiden oikeuslähdeopillinen arvo.....	116
4.3.1	Valvontalautakunnan ratkaisujen merkitys Suomessa.....	116
4.3.2	Valvontaratkaisujen oikeuslähdeopillinen arvo vertailussa muihin Pohjoismaihin.....	120
4.4	Kurinpitoasioiden ratkaiseminen tuomioistuinmenettelyyn rinnastuvassa prosessissa - vertailua Englannin järjestelmään.....	125
4.5	Kurinpidollisten sanktioiden ankaruus ja pelotevaikutus.....	127
4.6	Kielletyn riskin merkitys esteellisyyden tulkinnassa	130

III ASIANAJOTOIMINNAN MUUTOSTEN VAIKUTUKSET ESTEELLISYYTEEN

1	LÄHTÖKOHDAKSI	141
2	KASVANUT RISTIRIITA LIIKETOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN JA ASIANAJAJAETIIKAN VÄLILLÄ.....	145
2.1	Asianajotoiminnan liiketoiminnallistumisen vaikutus esteellisyyssajatteluun.....	145
2.2	Kilpailevien intressien huomioon ottaminen itsesäätelyssä	148
2.3	Ammattietiikan sisäistämisen merkitys esteettömyyden toteutumisessa	150

2.4	Toimistovaihdosten ja asianajotoimistojen uudelleenjärjestelyjen vaikutukset asianajajan esteellisyyteen	155
2.5	Asianajotoiminnan eriytyminen oikeudenhoitoa ja liike-elämää palvelemaan asianajoon.....	157
3	TEKOÄLYN KÄYTTÖNOTON VAIKUTUKSET ASIANAJOALAAN	161
3.1	Käynnissä olevan muutoksen kuvaus.....	161
3.2	Tekoälyn lisäämän kilpailun vaikutus ammattietikkaan – vaihtoehtoiset palkkioehdot	164
3.3	Asianajajakunnan ulkopuolisen omistuksen uhka esteettömyydelle	168
3.4	Yhteistyö teknologia-alan ammattilaisten kanssa.....	176
4	SUOMEN ASIANAJAJAYHTEISÖN TAPAOHJE- MUUTOSEHDOTUKSET: PYRKIMYS VIEDÄ SÄÄNTELYÄ COMMON LAW -MAIDEN SUUNTAAN	187
 IV ASIANAJAJAEETTINEN LOJAALISUUSVELVOLLISUUS		
1	ASIANAJAJAN LOJAALISUUSVELVOLLISUUS ESTEETTÖMYYDEN TAUSTA-ARVONA	197
2	ASIANAJAJAN LOJAALISUUSVELVOLLISUUTEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT MODERNISSA ASIANAJOTOIMINNASSA	201
2.1	Asiakassuhteessa tapahtuneiden muutosten vaikutus lojaalisuuteen	201
2.2	Asianajajien toimistovaihdosten vaikutus lojaalisuuden kohdentumiseen	205
2.3	Asiakkaiden odotukset lojaalisuusvelvollisuudelta – toimeksiannon vastaanottaminen kilpailevalta yritykseltä	209

2.4	Lojaalisuusvelvollisuus konsernia ja julkisyhteisöä kohtaan	218
2.5	Ristiriita asiakkaiden lojaalisuusodotuksissa.....	223
3	LOJAALISUUSVELVOLLISUUDEN MERKITYS TOIMEKSIANTOSUHTEEN PÄÄTTYESSÄ	226
3.1	Lojaalisuusvelvollisuuden vaikutus esteellisyyteen toimeksiannon päättyessä voimassa olevan sääntelyn perusteella	226
3.2	Lojaalisuuden merkitys toimeksiannon päättyttyä kansainvälisessä vertailussa	235
3.2.1	Pohjoismaat.....	235
3.2.2	Common law -maat.....	239
3.2.3	”Hot Potato -doktriini”: sääntelyn kiertäminen asiakassuhteen irtisanomisella	241
4	LOJAALISUUS SOPIMUSOIKEUDELLISENA VELVOLLISUUTENA.....	246
4.1	Yleisesti sopimusoikeudellisesta lojaliteetti-periaatteesta	246
4.2	Asiakkaalle jäävä disponointivalta lojaalisuusvelvollisuuden mukaisissa esteellisyytilanteissa	249
4.3	Suostumusperusteinen esteellisyyden poistaminen mannermaisena ja common law -oikeuden asianajotoiminnan rakenteellisena erona	251
4.4	Suostumukseen perustuvan esteellisyyden poistaminen Suomen järjestelmässä	255
4.5	Lojaalisuusvelvollisuuden laajuuden tapauskohtainen arviointi.....	257
4.6	Suostumukselta edellytettävä asianajajan informointivelvollisuus	263
4.7	Suostumuksen peruuttaminen	268

V LOJAALISUUDEN JA YHTEISKUNNALLISTEN VELVOLLISUUKSIEN RISTIRIITA

1 LOJAALISUUDEN JA YHTEISKUNNALLISTEN VELVOLLISUUKSIEN SUHDE VOIMASSA OLEVAN OIKEUDEN MUKAAN	275
1.1 Lojaalisuusvelvollisuuden ensisijaisuus lähtökohtana ...	275
1.2 Asianajajan kuluvastuu lojaalisuusvelvollisuutta rajoittavana ilmiönä	278
1.3 Lojaalisuus ja oikeudellisen argumentaation sisältö konsultatiivisessa asianajossa	283
2 ASIANAJAJAN TOIMINNAN PERUSTUMINEN MUUHUN KUIN LOJAALISUUSVELVOLLISUUDEN ENSISIJAISUUTEEN	288
2.1 Asianajajan roolit pohjoismaisessa keskustelussa	288
2.2 Asianajajan toiminnan yhteiskunnallisen vastuun painottuminen	291
2.3 Asianajajan toiminnan perustuminen muuhun kuin asiakaslojaalisuuteen	298
2.3.1 Yleisen etiikan mukaiset asianajajan roolit ..	298
2.3.2 Vaihtoehtoisten roolien ongelmista.....	305
2.3.3 Kontekstuaalinen lähestymistapa	311
2.4 Asianajajan vakiintuneen roolin yhteiskunnallinen merkittävyys.....	313

VI MAHDOLLISUUS RAJOITTA A ESTEELLISYY- TILANTEIDEN SYNTYMISTÄ KIINAN MUURIN AVULLA

1 KIINAN MUURIN HYÖDYNNETTÄVYYS COMMON LAW -OIKEUDESSA	325
1.1 Kiinan muurin järjestämisestä ja sen merkityksestä	325

1.2	Kiinan muurien englantilaisesta soveltamiskäytännöstä	330
1.3	Kiinan muurin eduista ja ongelmista kansainvälisesti tarkastellen	333
1.4	Asianajotoimiston sisäisten käytäntöjen vaikutus kiinan muurin hyväksyttävyyteen	337
2	CONTROLLED AUCTION -YRITYSHUUTOKAUPPAMENETTELY ESIMERKKINÄ KIINAN MUURIN JA SUOSTUMUSMENETTELYN SOVELLETTAVUUDESTA	342
2.1	Onko Asianajajayhteisön tapaohjeissa kiinan muurin osalta aukko?	342
2.2	Controlled auction -yrityshuutokauppa pohjoismaisessa keskustelussa	344
2.3	Controlled auction -huutokauppa asianajotoimiston toimeksiannota	346
2.4	Kiinan muurin hyödyntäminen controlled auction -huutokaupassa	349
3	ASIANAJAJAN LOJAALISUUSVELVOLLISUUDEN VAIKUTUS USEAN ASIAKKAAN EDUSTAMISEEN SAMASSA TOIMEKSI-ANTOKOKONAISUUDESSA	351
3.1	Lojaalisuusvelvollisuus sopimusehtojen hyväksyttävyyden kannalta	351
3.2	Asiakassuhteessa tehtävät toimenpiteet lojaalisuuden näkökulmasta	354
3.3	Asianajotoimeksiannon sisältövapaus	359
4	KIINAN MUURIN JA SUOSTUMUSMENETTELYN SÄÄNTELYVAIHTOEHTOJA CONTROLLED AUCTION -HUUTOKAUPPAA AJATELLEN	364

VII ASIANAJAJAN ESTEELLISYYSSÄÄNTELYN TARKOITUS

1	ASIANAJAJAN ROOLIEN MERKITYS ESTEETTÖMYYDEN TAUSTALLA	375
2	MAHDOLLISTEN SÄÄNTELYMUUTOSTEN HYVÄKSYTTÄVYYS	382
2.1	Kiinan muuri ja suostumusmenettely	382
2.2	Ristiriita lojaalisuuden ja muiden asianajotoiminnan arvojen välillä	386
2.3	Esteellisyysmuutosten oikeuspoliittinen ulottuvuus.....	390
2.4	Voidaanko yhteiskunnan kannalta merkityksellisissä toimeksiannoissa edellyttää tavanomaisesta poikkeavaa riskitasoa - objektiivisuuden vaatimus?	397
VIII LOPUKSI		405
ABSTRACT		411
LÄHTEET		413
ASIAHAKEMISTO		461